

Tagle manilai érsek: Mennyi az értéke a bíborosnak? És az órájának?

A pasztorális konferencián elhangzottak közül elsőként Luis Antonio Tagle bíboros, manilai érsek augusztus 22-én „Válaszd az életet! Ferenc pápa a kiselejtezés kultúrájáról” címmel tartott előadását összegezzük.

A Fülöp-szigeteki Luis Antonio Tagle bíboros, a Caritas Internationalis elnöke előadásában Ferenc pápa *Laudato si'*, illetve *Amoris laetitia* kezdetű írásaiból bontott ki gondolatokat. Tagle bíboros nagy derűvel mesélt a hallgatóságnak arról, hogy éjfél tájt érkezett meg Dublinba, éjjel háromkor kiűrtették a szállodát tűz miatt, így végül is csak egy órát aludt, „... úgyhogy ha elaludnék, tudom, Önök könnyöruletesek lesznek, együttérzők, megértők – és az életet választják, és *nem dobnak ki engem...*”

Először is azt a kérdést tette föl, vajon magától Ferenc pápától származik-e a „kiselejtezés kultúrája” kifejezés, amit szinte megválasztása kezdetétől használ. Tagle bíboros utalt a „tervezett elavulás” (angolul: planned obsolescence) fogalmára, amely sok álmatlan éjszakát okozott neki. Ennek lényege, hogy a termékeket tudatosan úgy hozzák létre, hogy idő előtt tönkremenjenek, illetve elavulnak tűnjenek – akár technológia, akár dizájn szempontjából –, s ezzel a termék lecserélésére indítják a fogyasztókat (ebben a témában K. A. Harmer 2005-ös írását használta fel a bíboros). Az 1930-as évek Amerikájában, a nagy gazdasági válság idején a gazdasági növekedés érdekében kezdtek kevésbé tartós termékeket gyártani, ezzel akarván növelni a fogyasztást. Az autóiipar élen járt a tervezett elavulás útjára lépésben; mindezt ráadásul a korban összekapcsolták a hazaszeretettel is: „Ha szereted a hazád, vásárolj!”

Tagle bíboros elmesélte, hogy amikor washingtoni tanulmányai után visszatért a szülői házba, ott megtalálta régi farmernadrágjait – csupa trapéz nadrágot. Akkor azt gondolta, „ezek a nadrágok kitartanak Krisztus második eljövételéig”. Mégsem használja már őket... És miért nem? Mert divatjamúltak.

A tervezett elavulás módszere elterjedt az autóiiparból kiindulva minden területen, a kiselejtezés attitűdje átjárja kultúránkat. Hatott a gondolkodásmódra, az értékrendre, a prioritásokra, az alkotáshoz, teremtéshez – és az emberekhez való hozzáállásra.

Reyner Banham angol művészettörténész rámutatott a kiselejtezés veszélyeire: mi döntjük el, mi az, ki az, ami/aki feláldozható... Banham alkotta meg a „kiselejtezés esztétikája”, „throw-away aesthetic” terminust – „Mintha művészet lenne! Mintha a szépséghez lenne köze, nem a pazarláshoz...” – vetette föl a bíboros. Az 1960-as évekre a tervezett elavulás kulturálisan elfogadottá vált; „hiszünk az elavulásban” – írta valaki. „Egy formatervező, egy dizájnner számára minden, ami létezik, elavult” – emelt ki egy másik idézetet Tagle. Azt állították, az elavulás jómódot hoz létre – „tehát még több elavulásra van szükségünk!” Vagyis még több dolgot kell kiselejteznünk, eldobnunk. Ez a folyamat ráadásul egyre gyorsabbá vált az elmúlt évtizedekben, folytatta a Fülöp-szigeteki főpásztor a *Future Shock* című kötet alapján: eljött az egyszer használatos termékek kora.

Ezzel együtt az 1980-as években megjelent a társadalmi és környezetvédelmi szempontból felelős gondolkodás is; a kiselejtezés kultúráját megvádolták, hogy szeméttengert hoz létre, hogy olyan anyagokat és technikákat használ, amivel szennyezi a levegőt, károsítja a környezetet, nem lebomló hulladékot, szemetet termel. A dizájnerek, formatervezők veszélyes fajjává váltak – idézte a bíboros Victor Papaneket. Felhívta rá a figyelmet: nem azt kellene kérdezni, mikor válik elavulttá egy termék, hanem hogy hogyan tudnánk tartósabbá tenni.

A dizájnerek tisztában vannak vele, hogy a fogyasztók már integrálták az életükbe a tervezett elavulást. Tagle bíboros ezzel szemben arra hív, hogy tartsunk lelkiismeret-vizsgálatot, mi is ebbe a kategóriába tartozunk-e?

Nem csak Ferenc pápa, hanem formatervezők, üzletemberek, környezetvédelmi szakemberek egyaránt arra intenek, hogy vizsgáljuk felül a gazdasági modellt és a kultúrát, amelyet mindez életre hívott. És nézzük meg a hatásait: például az egyre növekvő hulladéktengert. Az egészségünk, a jólétünk forog kockán. A dizájnereket korunkban arra kérik, ne a tervezett elavuláshoz járuljanak hozzá, hanem a természeti környezet jövőjéhez, a fenntarthatóbb jövőhöz. „Ha valamit tényleg ki kell dobni, az a kidobás, a kiselejtezés kultúrája” – fogalmazott Tagle bíboros –, erre tanít a pápa, és mindazok, akik látják, hogyan hat mindez a közös otthonunkra.

Ez a mentalitás annyira átjárja kultúránkat, hogy az emberekhez, értékekhez, élethez való hozzáállásunkra is hatással van. „Van, aki a házastársára is úgy néz: Mikor válik elavulttá? – igyekezett felélelni a hallgatóságát a bíboros. – És talán már aggódik is, hogy miért tart ez ilyen sokáig?! Bele kellett volna írni a házassági anyakönyvi kivonatba a szavatossági időt...” Talán nem így fogalmazzuk meg, de mégis valahol ott motoszkál ez bennünk.

Ferenc pápa integrált ökológiára hív, melyben összekapcsolódik a természeti környezet védelme az emberi lényről való gondoskodással. A kiselejtezés kultúrájának az áldozatai emberek, emberi életek.

Vissza kell térnünk az emberi személyhez – aki kapcsolatokban él, kapcsolatokban találja meg a valódi identitását, nem elszigetelt lény. Az individualista világ arra biztat, hogy a másoktól való elkülönülés révén találjuk meg valódi önmagunkat, de Isten személy – és mi is azok vagyunk. A személyem középpontjában nem én állok, hanem valaki más – és ez által válok azzá, aki valóban vagyok. Teremtett személyek vagyunk, akik kapcsolatban állnak Istennel, egymással, a társadalommal, az egész teremtett világgal. A kiselejtezés kultúrájával megtagadjuk ezt az egymással való kapcsolatban létezését, elveszítjük azt az érzést, hogy a másik ajándék számunkra.

Tagle bíboros a karóráját mutatta, melyet 1973-ban kapott a szüleitől az érettségijére. Van, aki szóvá teszi neki: „Eminenciás uram, te egy két lábon járó múzeum vagy! Már nem csak püspök, de bíboros vagy! Annyi új modell van, miért nem veszel egy új órát? Te jobbat érdemelsz ennél!” „De számomra ez az óra nem csak egy tárgy, arca van... – válaszolt elérékenyülten a főpásztor. – Tudom, hogy a szüleim kölcsönt vettek fel, hogy a fiuknak ajándékot vehessenek. ... Ez az óra nem fog elavulttá válni.”

Ferenc pápa kritikájának bizonyos részei az utilitarizmus etikai felfogásával hozhatók kapcsolatba. Felhívja figyelmünket annak veszélyeire, amikor emberi személyeket, életeteket a hasznosságuk alapján ítélünk meg; vagyis nem személyként tekintünk a másokra, hanem árucikként vagy dologként. Ez annyira átjárja a kultúránkat, hogy gyakran észre sem vesszük, hogy így viszonyulunk a másikkal, hogy a piaci értékük alapján ítélünk meg embereket.

Tagle bíboros elmesélte, hogy amikor hajdan még csak diakónus volt, és ment falvakba igeliturgiát tartani és áldoztatni vasárnaponként, sose ment vele egy ministráns sem, mert ő csak diakónus. Aztán pap lett, és mindig rengeteg ministráns csapódott hozzá, már csak a falvakban várható ebéd reményében is. Így növekedett az értéke. Aztán püspök lett – a piaci értéke az egekben! Szülővárosában hirtelen mindenki a rokonának mondta magát. És azután bíboros lett... Bárhová megy, szelfiket akarnak készíteni vele – „Pedig az arc nem változott, nem?” A piaci értéke viszont igen... „Néha azt kérdezem magamtól: kit látnak ők? Egy személyt? Vagy egy hasznos árucikket?” Ferenc pápa mindkét írásában kiemeli, hogy a kiselejtezés kultúrája hajlamos rá, hogy eldobja, amit hasznavehetetlennek ítél: magzatokat, időseket, fogyatékkal élőket, azokat, akik hibáztak, vagyis az elítélteket, azokat, akikkel kereskednek, akiknek a szükségleteiből üzletet csinálnak, hasznot húznak, a menekülteket, azokat, akiket diszkriminálnak, kultúrákat, amelyeket avíttak ítélnak.

Tagle bíboros elmondta, hogy mint a Caritas Internationalis vezetője gyakran jár menekülttáborokban; így került egy görögországi táborba is, közel a macedón határhoz, ahol hallotta, hogy vannak buszvezetők, akik többet kérnek, ha az utas menekült. Tudják, hogy ezeknek az embereknek életbevágó, hogy eljussanak a határhoz – és hasznot húznak a másik ember szükséghelyzetéből. Szerencsére jó példával is találkozott ugyanott: kiderült, hogy az asszony, aki a táborban az étel-, víz- és gyógyszerosztás felelőse, a település polgármester-helyettese. És amit tesz, az nem munkaköri kötelessége, hanem önkéntesként végzi – mert az ő ősei is menekültek voltak egykor... „Ők a testvéreim, nem idegenek. Soha nem fogom elhagyni őket.” Aki távolról nézi, az fenyegetésnek látja őket, de aki személyes kapcsolatba kerül velük, annak a számára testvérek.

Nem csak azokat a személyeket lehet eltűntnek tekinteni, akiket eladtak, elrabolnak – azokat is, akiket nem látunk többé személynek, csak árucikknek, tárgynak. A bíboros ismét megszólította a találkozó résztvevőit: „Férjek! Mit láttok a feleségekben? Ajándék? ... Feleségek! Mit láttok a férjetegekben? Ajándék, vagy csak egy probléma?” Meg kell kérdeznünk magunktól, hogyan látjuk a másikat. Ferenc pápa személyes megtérésre hív. Őszintének és bátornak kell lennünk, és el kell ismernünk, hogy minket is valamennyire hatása alá kerített a kiselejtezés kultúrája. Ha elismertük, meg kell újra keresnünk a spiritualitásunk gyökereit: a Szentírást, Jézus Krisztust, családok és szentek tanúságtételét. A kapcsolatokra fókuszáljunk, ne a hasznosságra. Gondoljuk át az életmódunkat: a kicsi jótettek is számítanak, a teremtett világ és a testvéreink felé is.

Búcsúzóul Tagle bíboros megosztotta még egy személyes élményét. Egy ifjúsági táborban járt, beszélgetett a fiatalokkal, énekeltek együtt, fotózkodtak, majd aláírásokat kértek tőle, sokan a pólójukra. Nem tudta igazán, hogy ott minek látják őt a fiatalok: püspöknek? celebnek? színésznek? énekesnek? A válasz egy év múlva jött, egy hasonló ifjúsági táborban. Odament hozzá egy fiú, és elmondta, neki is aláírta a pólóját előző évben – és azóta a párnája alatt tartja azt a pólót... „Évek óta nem láttam az apámat, messze dolgozik. A póló a párnám alatt emlékeztet rá, hogy egy családhoz tartozom... És van egy apám: Ön.” Hányan vannak így vajon? – kérdezte a főpásztor. – „Mi vagyunk életük, és hozzánk tartoznak.”

Luis Antonio Tagle Fülöp-szigeteki bíboros, manilai érsek Erdő Péter bíboros, prímás meghívására a Budapest-Esztergomi Főegyházmegye pedagógusainak tartott konferencia vendége volt 2017. május 25-én. Ebből az alkalomból adott interjút szerkesztőségünknek, mely **ITT** elovasható.

Forrás: WMOF

Fotó: Lambert Attila Magyar Kurír